



BUXORO
DAVLAT
UNIVERSITETI



BUXORO
AGRO KLASTER



INNOVATSIYOT
VA TURIZM
IQTISODIYOTI

QISHLOQ XO'JALIGIDA IXTISOSLASHGAN KLASTERLARNI SHAKLLANTIRISH: TAJRIBALAR, NATIJALAR VA INNOVATSION YONDASHUVLAR

Respublika ilmiy-amaliy anjumani

2021 yil 30 noyabr



Buxoro – 2021

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI
IQTISODIYOT VA TURIZM FAKULTETI
“IQTISODIYOT” KAFEDRASI

QISHLOQ XO‘JALIGIDA IXTISOSLASHGAN KLASTERLARNI
SHAKLLANTIRISH: TAJRIBALAR, NATIJALAR VA INNOVATSION
YONDASHUVLAR
Respublika ilmiy-amaliy anjumani
MATERIALLAR TO‘PLAMI
2021 yil 30 noyabr

"ФОРМИРОВАНИЕ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ КЛАСТЕРОВ В
СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ: ЭКСПЕРИМЕНТЫ, РЕЗУЛЬТАТЫ И
ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ"
СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
Республиканской научно-практической конференции
30 ноября 2021 года

«Durdona» nashriyoti
Buxoro – 2021

ЎЗБЕКИСТОН ТЎҚИМАЧИЛИК САНОАТИДА КЛАСТЕРЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ

Гиязова Нозима Баязовна

БухДУ, Иқтисодиёт кафедраси катта ўқитувчиси

Ўзбекистоннинг тўқимачилик саноати маҳаллий хомашёни қайта ишлашга асосланган кўп асрлик тарихга эга: пахта толаси, ипак, теричилик, каолин кабилар мамлакатнинг миллий бойлиги ҳисобланади. Буюк ипак йўлининг Ўзбекистон орқали ўтиши, бу ерда ишланган пахта ва ипакли матолар хунармандчилиги, ўзига хос хушбичим миллий уст бош ва оёқ кийимлар, суратлар чизилган сопол идишлар дунёнинг кўплаб давлатларига машхур бўлган.

“Пахта - тўқимачилик кластери” – улкан лойиҳа иқтисодий тараққиётнинг шартларидан бири. У билан яқиндан танишиш, моҳиятини чуқурроқ англаш нафақат соҳа ходимлари, мутахассислари, иқтисодчилар учун, балки кенг омма учун аҳамиятлидир. Зеро, барчамизнинг тақдиримиз шу заминга боғланган. Тараққиёт – инновацияни талаб этади. Улардан қанчалик хабардор бўлсак, ривожланишда ҳам шунчалик ҳиссамиз ошади.

Интеграциялашувнинг кичик даражаси мамлакатлар иқтисодиётида янги хўжалик юритиш тизимини шакллантириш йўли ҳисобланиб, ўзаро пировард маҳсулот ишлаб чиқарадиган ва географик яқин бўлган корхона ва ташкилотларни ўз ичига олган “Кластер”лар яратишдир.

Кластерларни шакллантиришдан мақсад – шаҳар, туман ва вилоят ичида жойлашган бир хил соҳа кохоналарини ва улар билан ягона технологик занжирда бўлган таълим, илмий, инжиниринг, консалтинг, стандартлаштириш, сертификатлаштириш, ва бошқа хизматларни уйғунлаштириш - инновацион ишлаб чиқаришни ташкил этиш асосида рақобатбардош товарлар яратишга йўналтиришдан иборатдир. Бунда аҳолини иш билан таъминлашдек муҳим жиҳат ҳам ўзини намоён этади.

Мамлакатимиз Президенти Ш.М.Мирзиёев таъкидлаганларидек, барча соҳаларда кластер тизимини яратиш мақсадга мувофиқ ҳисобланади. Дарҳақиқат нефть, газ, химия, биотехнология, фармацевтика, информатика, автоқурилиш, транспорт логистика, озиқ-овқат, таълим, балиқчилик, паррандачилик, асаларичилик, ипакчилик ва бошқа соҳаларда кластер тизимларини яратиш илмий тадқиқотлар ва ишланмаларни молиялаштириш ҳажминини кўпайтиради, сифатини яхшилайти, илмий тадқиқот ишларининг техник таъминоти даражасини юксалтиради, инвестициявий ташқи лойиҳаларда иштирок этиш, илмий-педагог кадрлар тайёрлаш ва малакасини оширишнинг янги имкониятларини яратади. Бундан ташқари, кластер тизимида таълим ва илмий-тадқиқот марказлари янги илмий - услубий ишланмаларни яратиш, уларни қисқа муддатда синовдан ўтказиш, ишлаб чиқариш ва илмий изланишлардаги ходимлар ҳамда мутахассислар меҳнатларини кўпроқ рағбатлантириш, янги товарларни Ўзбекистон бренди билан ихтиро қилиш учун кенг имкониятлар ва шароит пайдо бўлади.

Шунингдек, мамлакатимизда халқаро кластер координаторларини тайёрлаш илмий марказлари ва кластер проектлари бўйича Кенгашлар пайдо бўлади.

Ўзбекистон тўқимачилик ва енгил саноати тизимида кластерларни шакллантириш масаласи мамлакат миқёсида эмас, балки минтақалар – вилоятлардаги аниқ иқтисодий – ижтимоий шарт - шароитлар асосида, кластер назариясининг моҳиятидан келиб чиққан ҳолда амалга оширилаётгани энг оқилона йўллардан биридир.

Пахта – тўқимачилик кластери нафақат енгил саноатни, балки ўз йўлида қишлоқ хўжалиги, озиқ – овқат саноати, фармацевтика, қурилиш маҳсулотлари ишлаб чиқариш каби ўнлаб тармоқларни ҳам қамраб олади.

Пахта хомашёсини ишлаб чиқаришнинг самарадор усулларини излаш зарурати яна шу билан изоҳланадики, Ўзбекистон шароитида ернинг маҳсулдорлиги имкониятларидан тўлиқ фойдаланмаган.

Ўзбекистонда пахта хомашёсининг асосий истеъмолчиси тўқимачилик саноати бўлиб, у республиканинг саноат комплексида муҳим ўрин тутади. Тўқимачиликнинг ривожланиши ҳам пахтачилик соҳасининг ҳолатига бевосита боғлиқ.

Жаҳон тажрибасидан маълумки, тўқимачилик саноатида вертикал интеграциялашган тизим самарали ва рақобатбардош бўла олади, бу тизим пахта хомашёсини етиштириш ва дастлабки ишлов беришдан бошлаб, то уни пахта заводларида кейинги қайта ишлаш ва тайёр маҳсулотга (яъни ип-калава, трикотаж, газлама ва кийим- кечакка) айлантиришгача бўлган жараёнларни ўз ичига олади.

Иқтисодиётда янги, замонавий ёндашувларни жорий этмасдан туриб, юқори қўшимча қийматга эга рақобатбардош маҳсулот яратишни тасаввур қилиб бўлмайди.

Қабул қилинган қарорларда ўз моҳиятига кўра, миллий иқтисодиётимиз учун янги бўлган, саноатнинг илгор тури кластер схемасини яратиш ва жорий этиш асосида “пахта хомашёсини етиштириш – қайта ишлаш – тайёр маҳсулот” шаклидаги ёпиқ занжирдан иборат, юз фоиз чиқитсиз ишлаб чиқариш объектини ташкил этиш кўзда тутилган эди.

Бу ерда сўз нафақат пахтакор хўжаликлар тамонидан анъанавий тарзда хомашё етиштириш ҳақида, балки пахтани қайта ишловчи, ёғ-экстракция ва бошқа корхоналарда бирламчи пахта хомашёси ҳамда ғўзапояни қайта ишлаб, юқори қўшимча қийматга эга маҳсулотлар яратиш ҳақида бормоқда. Бунда пахтани қайта ишловчи ва ёғ-экстракция корхоналарида ҳосил бўладиган иккиламчи маҳсулот (пахтани йигиришдаги қолдиқлар, шрот, шелуха каби) кейинчалик чорвачилик комплексида ишлатилади, чорвачилик комплексининг чиқитлари эса – биогаз қурилмасида иссиқлик ва электр энергияси ишлаб чиқаришга сарфланиб, кейинчалик сабзавот ва кўкатлар етиштиришга мўлжалланган замонавий иссиқхоналарга узатилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг юқорида қайд этилган Қарори билан илк тажрибавий саноат кластерининг яратилиши қуйидаги мақсадларга қаратилган эди:

- таркибий ўзгартиришларни янада чуқурлаштириш ва давлатнинг қишлоқ хўжалигидаги иштирокини камайтириш;
- агросаноат комплексини инновацион усулда ривожлантиришнинг интеграциялашган кластер тизимини яратиш учун хорижий инвестицияларни жалб этишни рағбатлантириш;
- пахта хомашёсини етиштиришга самарали усулларни жорий этиш ва қишлоқ хўжалик хомашёсини чуқур қайта ишлашни ташкил этиш;
- Аграр соҳада ишлаб чиқариш самарадорлиги ва меҳнатга ҳақ тўлашни яхшилаш.

Ушбу тажрибавий саноат кластерининг пировард мақсади – юқори қўшимча қийматга эга, рақобатбардош ҳудудий маҳсулот ишлаб чиқариш ва шу асосида ҳудудларга кўпгина муаммолар, яъни меҳнат ва моддий ресурслардан самарали фойдаланиш, бюджетни тўлдириш, экспорт имкониятларини кенгайтириш, ижтимоий масалаларни ҳал этишдан иборат эди.

Пахта-тўқимачилик кластери бу ягона технологик занжирга бирлаштирилган корхоналар мажмуи бўлиб, у илм-фан, таълим ҳамда ишлаб чиқариш интеграциясини чуқурлаштириш, янги технологияларни амалиётга жадал жорий этиш имконини беради.

Муҳтарам Президентимиз хомашёни сотиб эмас, хомашёни тайёр маҳсулотга айлантириб, моддий манфаатдор бўлиш зарурлиги ҳақида кўп бора гапириб, бунга эришишнинг йўлларига алоҳида эътибор қаратиб келмоқда. Зотан, бу йўл билан ҳозиргидан кўра ўн мартагача кўпроқ моддий бойликка эга бўлиш мумкин. Бу борада таълим ва ишлаб чиқариш интеграциялашувини чуқурлаштиришнинг аҳамияти, янги технологияларни жорий этишнинг ўта муҳимлиги ҳам алоҳида эътироф этилмоқда.

Кластери “ягона занжирда айланадиган тараққиёт”, деб таърифлаш мумкин. Бу жараённинг тўрт босқичдан иборат бўлиши эътироф этилди:

Биринчи босқич агар тармоқ юмушлари – саноатбоп хомашё етиштирувчи жабҳа бўлиб, ерни экинга тайёрлашдан, то ҳосилни йиғиштириб олгунча бўлган жараённи ўзи ичига олади.

Иккинчи босқич хомашёни бирламчи қайта ишлаш – ҳосилни тола, уруғ, чигит каби маҳсулотларга айлантиришни ўз ичига олади. Шунингдек, қурилиш соҳаси учун ғўзапоядан қурилиш товарларини тайёрлаш.

Учинчи босқич чуқур қайта ишлаш жараёнини ўзига олиши билан аҳамиятлидир. Бунда пахта хомашёсидан олинган бирламчи маҳсулотлар истеъмол учун тайёр

маҳсулотга айланади. Жумладан, толадан ип-калава ва ундан мато, тайёр кийим-кечаклар, чигитдан ўсимлик мойи, хўжалик совуни, чорва учин озуқа, фармацевтика учун кераклик маҳсулотлар олинади. Ғўзапоя қайта ишланиб ундан иссиқхона учун биогаз тайёрланади.

Тўртинчи босқич. Бунда биринчи босқич билан тўртинчи босқич ўзаро боғланади – ҳақиқий занжир юзага келади. Яъни, олинган озуқа ҳисобига чорвачилик мажмуи ташкил этилиб, ундан олинган маҳсулотларни қайта ишлаш орқали озиқ-овқат саноати учун гўшт-сут етиштириш, уни қайта ишлаш натижасида эса бозорга 30дан зиёд турдаги тайёр маҳсулот чиқариш мумкин. Чорвачилик тармоғи бевосита аграр тармоқни – етарли табиий ўғит билан бойитиш имконини беради. Бундан ташқари, биогаз олиш, у орқали кластердаги яна бир тармоқ - иссиқхона хўжалигини ривожлантириш имкони юзага келади.

Мамлакатимиз тараққиётининг бугунги босқичида пахта-тўқимачилик кластерларини фаолиятини янада кенгроқ ва самаралироқ ташкил этиш лойиҳаларни амалга ошириш ҳисобига, юртимизни раванқ топтириш ва халқимизни фаровонлигини ошириш бўйича янги-янги ютуқларга эришишимиз мумкин.

ПАРРАНДАЧИЛИК КЛАСТЕРИ ТИЗИМИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИ БОШҚАРИШНИНГ АХБОРОТ ТАЪМИНОТИ

Хужамуродова Сурайё Ибрагимовна

ТДАУ Бухгалтерия ҳисоби, таҳлил ва аудит кафедраси
ассистенти

Озиқ-овқат хавфсизлигини барқарор таъминлашда паррандачиликни ривожлантириш алоҳида аҳамиятга эга. Паррандачилик чорвачиликнинг тез етилувчан соҳаларидан бири бўлиб, аҳолини парҳез гўшти ва тухум маҳсулотлари билан таъминлаш имконини беради. Паррандалар нафақат гўшти, тухуми балки пати учун ҳам боқилади. Бугунги кунда паррандачилик истиқболли ва чорвачиликдаги асосий йўналиш экани тан олинади. Мамлакатимизда паррандачилик соҳасини ривожлантириш бўйича бир қатор ислохотлар амалга оширилмоқда. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарорлари қабул қилинди [1. 2 ва б.]. Хусусан, эндиликда хорижий давлатлар тажрибасидан фойдаланиб барча ҳудудда парранда етиштириш, уни қайта ишлаш ва яқуний маҳсулот тайёрлаш ва уни истеъмолчига етказишни қамраб олган паррандачилик кластерлари ташкил этилмоқда. Шунингдек, 2021 йилда парранда маҳсулотлари етиштириш: инкубацион тухум 268,7 млн дона, 1 кунли жўжа 215,3 млн бош, бройлер гўшт 383,3 минг тонна, бошқа турдаги парранда гўшти 66,6 минг тонна, жами парранда гўшти 450,0 минг тонна¹ прогноз қилинган.

Паррандачилик кластери тизимидаги корхоналарда ишлаб чиқаришни самарали бошқариш, хусусан маҳсулотлари етиштириш учун сарфланадиган харажатларни камайтириш, уларни тўғридан-тўғри маҳсулот таннархига қўшилишини назорат қилиш ва таннархни аниқ ҳисоблаш олдидаги муҳим вазифаларни ҳал этиш кўп жиҳатдан уларнинг ахборот таъминотига боғлиқ.

Харажатлар ҳисоби ва маҳсулотлар таннархини ҳисоблаш тизимини такомиллаштириш масалаларининг илмий-услубий асослари хорижлик [3.4.5 ва б.] ва республикамизда иқтисодчи-олимлари томонидан тадқиқ қилинган [6.7 ва б.]. Лекин уларнинг ишларида паррандачилик кластерлари тизимида харажатлар ҳисоби, таннарх ҳисоблаш ва таҳлил услубларини такомиллаштириш масалалари комплекс ўрганилмаган. Шу боис, паррандачиликда харажатлар ҳисобини тўғри ташкил этиш, маҳсулот бирлиги таннархи, харажатларнинг шаклланишини назорат ва таҳлил қилиш, ҳақиқий таннархни тўғри ҳисоблаш ҳамда таннархни пасайтириш долзарб масалалардан ҳисобланади.

Изланишлар шуни тасдиқладики, паррандачиликка ихтисослашган агрокластер тизимидаги корхоналарда харажатлар ҳисоби ва маҳсулотлар таннархини ҳисоблаш

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 14 июндаги ПҚ-5146-сон “Паррандачиликни ривожлантириш ва тармоқ озуқа базасини мустаҳкамлашга қаратилган кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” [қарори](https://lex.uz/docs/5457613).
<https://lex.uz/docs/5457613>

МУНДАРИЖА

Хамидов О.Х. Табрик ва кириш сўзи 3

I ШЎЪБА. ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ МОДЕРНИЗАЦИЯЛАШ ШАРОИТИДА ФЕРМЕР ХЎЖАЛИКЛАРИДА КООПЕРАЦИЯ МУНОСАБАТЛАРИНИ УСТУВОР ЙЎНАЛИШ СИФАТИДА РИВОЖЛАНТИРИШ ТАЖРИБАЛАРИ ...6

Б.Н.Навруз-Зода. Кластерларни шакллантиришнинг назарий асослари	6
Фарманов Тўлқин Хайитмуродович, Абдуллоев Аслидин Жунайдуллоевич. Ихтисослашган қишлоқ хўжалиги кластерлар фаолиятини ривожлантириш	8
Явмутов Д.Ш., Б.М. Юлдошева. Современные проблемы орошаемого земледелия в Узбекистане и пути повышения эффективности в отрасли	10
A.J. Abdulloyev. Agroklastarlarni shakllantirish masalalari	12
М.А.Орипов. Ўзбекистонда биоиктисодиёт соҳаларини ривожлантиришнинг зарурат ва имкониятлари	13
Qayimova Z.A., Qosimova X. J. Buxoro viloyati qishloq xo'jaligida kooperatsiya munosabatlarining iqtisodiy tahlili	17
Д.Ш.Явмутов, М.Д.Шойимардонкулов. Бошқарув механизмларни такомиллаштириш – қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши самарадорлигининг муҳим омили	19
Rakhmatullaeva Firuza Mubinovna, Tairova Masuma Muxammedrizayevna. Development of agricultural cooperation in modern economic conditions	21
Қурбонов Алишер Бобоқулович, Журақулов Азим. Агросаноат мажмуида ишлаб чиқаришни ташкил этиш йўналишлари	23
О.Дж.Хусаинов, М.Қ.Мелсов. Чорвачилик соҳасини барқарорлигини таъминлашда хизмат кўрсатувчи инфратузилмани ривожлантириш омили	25
Gafurova Sh.K., Odayeva N.F. Prospects for the development agriculture in the republic of Uzbekistan	28
Ш.Ш.Болтаев. Инновацион иқтисодиёт шароитида корхонада харажатлар самарадорлигини бошқаришда тежамкорлик режимига амал қилишнинг асосий йўналишлари	30
Очиллов Назрилло Файзиллоевич. Ўзбекистон қишлоқ хўжалигини ривожлантириш ва унинг рақобатбардошлигини оширишнинг устувор йўналишлари	33
Taylakova Dilafro'z Baymamatovna, Jomurodova Charos Qahhor qizi. Qishloq xo'jaligi iqtisodiyotini rivojlantirishda xizmatlar sohasining o'rni	37
О.К. Худайбердиева. Raqamli iqtisodiyotda agrosanoat klasterlarining shakllanishi va rivojlanish xususiyatlari	39
Isomov B.S. O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning harakatlar strategiyasi asosida investitsiyalarni jalb etishning ustuvor vazifalari	42
Балташев Журсинбай Муратбаевич. Қорамолчилик маҳсулотлари ишлаб чиқариш самарадорлиги	44
Ш.Ш.Болтаев. Инновацион иқтисодиёт шароитида асосий воситалар билан боғлиқ харажатлар самарадорлигини бошқаришда тежамкорлик режиминига амал қилиш масалалари	47
Очиллов Назрилло Файзиллоевич. Тараққий этган мамлакатларда қишлоқ хўжалиги рақобатбардошлигини таъминлашнинг устувор йўналишлари	51
Сайфуллаева М.И. Направления сельскохозяйственных реформ в Узбекистане	55
Ш.Ш.Болтаев, А.Д. Кудратов. Инновацион иқтисодиёт шароитида хом ашё ва материаллар билан боғлиқ харажатлар самарадорлигини бошқаришда тежамкорлик режиминига амал қилиш масалалари	56

II ШЎБА. ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА ИХТИСОСЛАШГАН КЛАСТЕРЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ҲОЛАТИ ВА РИВОЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ ... 61

Бозорбоева Зарнигор Гулмирза қизи. ҒАЛЛАЧИЛИК КЛАСТЕРИ ТИЗИМИДА ХАРАЖАТЛАР ҲИСОБИНИНГ ТАШКИЛИЙ –УСЛУБИЙ ЖИҲАТЛАРИ.....	61
Д.Ш.Явмутов. ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК КЛАСТЕРЛАРИ – ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ ШАКЛИ СИФАТИДА	63
Hamroyev Halim Roziqovich. O‘ZBEKISTONDA KLASTERLASH SIYOSATINING ASOSIY MAQSAD VA VAZIFALARI.....	65
A.J.Abdulloev. QISHLOQ XUJALIGIDA KLASTERLARINI RIVOJLANTIRISHNING INNOVASION OMILLARI.....	67
Бобожонов Дилшод Маҳмудович. БУХОРО ВИЛОЯТИДА ПАХТА-ТЎҚИМАЧИЛИК КЛАСТЕРИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ	71
Амиркулов Шухрат Олимович. АГРАР СОҲАДА ИНСОН КАПИТАЛИНИ ШАКЛЛАНИШ ВА РИВОЖЛАНИШ АЛГОРИТМИ.....	73
Давлатов Сухроб Сайитжонович. ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ РАҚОБАТБАРДОШЛИГИНИ ОШИРИШНИНГ МОҲИЯТИ ВА ЗАРУРИЯТИ.....	75
Сайфуллоев Ойбек Олимович. АГРОТУРИЗМ КЛАСТЕРЛАРИ - ҚИШЛОҚ ҲУДУДЛАРИНИ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНТИРИШ ВОСИТАСИ СИФАТИДА	79
Niyozova I.N., Toyirov N. RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHIDA AGROSANOAT KLASTERLARINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	81
Рахмонова Барно Сохибжоновна. МИНТАҚАМИЗДА ЁНФОҚЧИЛИК КЛАСТЕРЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	83
Fuzaylova Nigina Khakimovna. SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF AGRO-TOURISM IN FOREIGN COUNTRIES AND UZBEKISTAN.....	86
Sayfullayeva Madina Sirojiddinovna. ESTABLISHMENT OF AGRITOURISM CLUSTERS IN UZBEKISTAN BASED ON THE PRINCIPLES OF SUSTAINABLE TOURISM.....	87
Qulliyev Oxunjon Anvar o‘g‘li. KLASTER-RAQOBATDA YUTIB CHIQISHNING ENG OQILONA YO‘LI.....	89
Bababekova D. Sh., Aminova N. B. IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TURISTIK LOGISTIKA	90
Kamolov X.Z. QISHLOQ XO‘JALIGINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ORQALI TURIZM SANOATINI RIVOJLANTIRISH	92
Dilmonov Q.B., Hakimova Sh. JONDOR TUMANIDA PAXTACHILIK KLASTERLARINI TASHKIL ETISHNING O‘ZIGA XOS YO‘LLARI.....	94
Yuldasheva Komila. QISHLOQ XO‘JALIGIDA IXTISOSLASHGAN KLASTERLARNI SHAKLLANTIRISH HOLATI VA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	97
Гиязов Б. Б. ЎЗБЕКИСТОНДА АГРОКЛАСТЕРЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЗАРУРАТИ	99
Шодиев Бекзод Тўлқинович. ҚОРАКЎЛЧИЛИК КЛАСТЕРЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИ ВА УНИНГ ТАШКИЛИЙ, ИҚТИСОДИЙ, ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ ВА ЭКОЛОГИК ЖИҲАТДАН УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ	101
Bakayeva M.A., Abdullayeva H. N. Qishloq xo‘jaligida ixtisoslashgan klasterlarni shakllantirish holati va rivojlantirish istiqbollari.....	104
Қосимов Жаҳонгир. ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА МЕВА-САБЗАВОТ КЛАСТЕРЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ ИҚТИСОДИЙ МАСАЛАЛАРИ.....	105
Boltayeva Sh.B., Mardonova Ozoda. Klaster nazariyasi va ularning faoliyati	108
Normamatov I.B., Pardayeva M.U. QISHLOQ XO‘JALIGI MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQRISHDA KLASTER MODEL VA UNING IQTISODIYOTDA TUTGAN O‘RNI...	109
М.М.Яхяев. МАМЛАКАТИМИЗДА ЯЙЛОВ ЧОРВАЧИЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЗАРУРИЯТИ ВА УНДА ҚОРАКЎЛЧИЛИКНИНГ ЎРНИ	112
С. Ф. Салимова. ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЕ КЛАСТЕРОВ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ	114

Аминов Ф.Б. ПУТИ РАЗВИТИЯ КЛАСТЕРОВ В АГРОПРОМЫШЛЕННОМ КОМПЛЕКСЕ	116
Файзиёва Ширин Шодмоновна, Маматов Абдувайт Олимжон ўғли, Ибрагимов Иброҳим Ҳамро ўғли. ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА АГРОКЛАСТЕРЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ	117
Гиязова Нозима Баязовна. ЎЗБЕКИСТОН ТЎҚИМАЧИЛИК САНОАТИДА КЛАСТЕРЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ	121
Хужамуродова Сурайё Ибрагимовна. ПАРРАНДАЧИЛИК КЛАСТЕРИ ТИЗИМИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИ БОШҚАРИШНИНГ АХБОРОТ ТАЪМИНОТИ	123
Saidova Feruza Kamolovna, Buranov Daler. BUXORO VILOYATIDA TURISTIK KLASTERLARNI TASHKIL ETISH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR	124
I.G.Djabborov. MAMLAKAT ERKIN IQTISODIY HUDUDLARI KESIMIDA TURISTIK ZONALARNI TASHKIL ETISH MUAMMOLARI	130
Собир Хасанов. МЕВА-САБЗАВОТЧИЛИК ТАРМОҒИ РИВОЖИДА КЛАСТЕРЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ	136

III ШЎЪБА. ПАНДЕМИЯДАН КЕЙИНГИ ДАВРДА ФЕРМЕР ХЎЖАЛИКЛАРИ ВА ИНФРАТУЗИЛМА СУБЪЕКТЛАРИ ЎРТАСИДА КООПЕРАТСИЯГА АСОСЛАНГАН ЛОГИСТИКА ТИЗИМИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ

А.Кучаров. ҚАЙТА ИШЛАШ БОЖХОНА РЕЖИМИДА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ТОВАРЛАРИНИ РАСМИЙЛАШТИРИШ ТАЛАБЛАРИНИ СОДДАЛАШТИРИШ	139
Садуллаев Аминбой, Ваисов Дилшод, Мадраимов Ҳабибулла. ИҚТИСОДИЁТНИ МОДЕРНИЗАЦИЯЛАШ ШАРОИТИДА МИНТАҚА ЧОРВАЧИЛИГИДА КИЧИК БИЗНЕСНИНГ РИВОЖЛАНИШ МУАММОЛАРИ	141
Xodjayev Anvar Rasulovich, Amonov Mirzohid To'ymurodovich. QISHLOQ XO'JALIGIDA LOGISTIKA INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	144
И. Х. Собиров, Б.Асқаров. АРХИТЕКТУРА ВА ҚУРИЛИШ СОҲАСИНИ ИННАВАЦИОН РИВОЖЛАНТИРИШ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ	145
Xushvaqтова Zarnigor Anvar qizi. AHOLINING UY-JOY KOMMUNAL XIZMATLARI KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	147
Нарзиев Мирфайз Махмуджонович. ПАНДЕМИЯДАН КЕЙИНГИ ДАВРДА ТУРИЗМ СОҲАСИНИ КЛАСТЕР ЁНДАШУВИ АСОСИДА РИВОЖЛАНТИРИШ	150
Saidova Feruza Kamolovna. O'ZBEKISTONDA INVESTITSION MUHIT: MUAMMO VA YECHIMLAR	152
Dilmonov Qudrat Baxtiyorovich. ISH BILAN BANDLIK XIZMATI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	156
Rajabova M.A. O'ZBEKISTONDA INVESTITSION FAOLLIKNI OSHIRISH YO'LLARI VA SAMARADORLIGINI VAHOLASH	162
Tolipov Muhammadali Ulug'bekovich. ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA RAQAMLI MARKETINGNING NAZARIY ASOSLARI VA XUSUSIYATLARI	165
N.Ravshanova. AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA TADBIRKORLIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	172
Г.С.Нарзуллаева, Г.Х.Ибрагимова. АВТОМОБИЛ ТРАНСПОРТ ХИЗМАТЛАРИ РАҚОБАТДОШЛИГИНИ ОШИРИШ УСУЛЛАРИ	175
Алимова Муниса Юлчиевна, Равшанов Хуршид Холиқбердиевич. МЕВА-САБЗАВОТ МАҲСУЛОТЛАРИНИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ВА СОТИШ СОҲАСИДА МУЛКЧИЛИК ВА БОШҚАРУВ ШАКЛЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ	177
Жўраева Зилола Туробовна. ЎЗБЕКИСТОНДА АГРОТУРИЗМНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ЯНГИ НОРМАТИВ- ҲУҚУҚИЙ ИМКОНИАТЛАРИ	180
Rajabova M. A., G'afurov Ro'zijon Hakim o'g'li. MAMLAKATIMIZDA MEHNAT RESURLARI VA MEHNAT SALONIYATI KO'RSATKICHLARINI VAHOLASH SAMARADORLIGI	182

Quliyev N.X. DAVLAT INVESTITSIYA SIYOSATINING MAQSADI, MONIYATI VA USTIVOR YO'NALISHLARI	186
М.Х. Уракова. ОСОБЕННОСТИ ВЕДЕНИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА НА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯ	188
М.Ж. Бауетдинов. АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРАКТИКИ ФИНАНСИРОВАНИЯ ОБОРОТНЫХ СРЕДСТВ ПРЕДПРИЯТИЙ ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ	190
Игамова Шахиния Зикриллоевна, Жамилова Эзола Вахобжоновна. АНАЛИЗ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ СТРОИТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ.....	194
Агзамов А.Т., Исмоилов Муслимжон Камбарали ўғли. Янги Ўзбекистонда солиққа тортиш тизимида тадбиркорларга берилаётган имтиёзлар	197
Юлдошева Шахрибону Анвар кизи, Турсунова Фаёза Зариповна, Инатова Гули Отабек кизи. УЙ-ЖОЙ КОММУНАЛ ТИЗИМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	201
4-SHO'BA. AGROKOOPERATSIYA VA INTEGRATSIYA MUNOSABATLARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBALARI VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA AMALIYOTGA JORIY QILISH YO'NALISHLARI	205
Ф.Х. Назарова, Н.И.Саидахмедова. ОЗИҚ-ОВҚАТ ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА АҚШ ДУНЁДАГИ ЕТАКЧИ МАМЛАКАТ СИФАТИДАГИ ТАЖРИБАЛАРИ.....	205
Гиязова Нозима Баязовна, Толибова Азиза Тўлқин кизи. КЛАСТЕРЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШДА ХОРИЖИЙ ДАВЛАТЛАР ТАЖРИБАСИ	208
Tadjiyeva Sayyora Uralovna. YASHIL LOGISTIKA.....	210
Khodzhaeva Dilbar Khurshidovna. CHARACTERISTICS OF INCREASING THE EFFICIENCY OF LIGHT INDUSTRIAL ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT	212
A.I.To'raho'jayeva. INVESTITION-INNOVATION RIVOJLANTIRISH – DAVR TALABI, ROSSIYA FEDERATSIYASI MISOLIDA	215
Ashurova Muborak Hayrulloevna. O'ZBEKISTONDA TUG'ILADIGAN TAQCHILLIKNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	217
Boltaeva Mohichehra Sharipovna. Budget taqchiligini bartaraf etish yo'llari	219
М.Х. Уракова. ОСОБЕННОСТИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА ПРОЦЕССОВ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ	222
Зайнутдинов Исмоил Самариддин ўғли. МОЛИЯВИЙ АКТИВЛАРНИ БОШҚАРИШ ТАХЛИЛИ.	224
Зайнутдинов Исмоил Самариддин ўғли. Пул маблағларини бошқариш тизими	226
Кайимова З.А., Амонов С. Б. РАЗВИТИЕ МАЛОГО БИЗНЕСА С ИННОВАЦИОННОМ РОСТОМ В РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАНЕ	228
Qayimova Z.A. Xamroeva F.Q. TURIZMDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING MONIYATI VA ANAMIYATI.....	230
Кайимова З.А., Шаропов Фарход. ИННОВАЦИОННЫЙ И ИНВЕСТИЦИОННЫЙ ПУТЬ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА	233
Турдиева Муқаддас Умаровна, Назарова Фотима Ҳакимовна. КОРХОНА ХОДИМЛАРИНИНГ ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТИНИ РАҒБАТЛАНТИРИШ ОРҚАЛИ РАҚОБАТБАРДОШЛИКНИ ТАЪМИНЛАШ ОМИЛЛАРИ.	238
Пулатова Д. ОСОБЕННОСТИ ФИНАНСИРОВАНИЯ ПРОЕКТОВ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА	242

М.Ж. Бауетдинов. АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРАКТИКИ ФИНАНСИРОВАНИЯ ОБОРОТНЫХ СРЕДСТВ ПРЕДПРИЯТИЙ ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ	245
Назарова Умида Авазовна. КОРХОНАЛАРДА ИННОВАЦИЯЛАРНИ СОҲА ТАРМОҚЛАРИДА САМАРАЛИ ЖОРИЙ ЭТИШ СТРАТЕГИЯСИ	247
Хамраева Сайёра Насимовна, Аманкулова Мухлиса. ЭЛЕКТРОН САВДОНИНГ РИВОЖЛАНТИРИШ ОМИЛЛАРИ	250
А.А.Қодиров. ЭКОЛОГИК ТУРИЗМНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ХАЛҚАРО ТУРИСТИК ТАШКИЛОТЛАРНИНГ ЎРНИ	252
Rustamov Rajab. QISHLOQ TURIZMI VA UNI RIVOJLANTIRISHDA KLASTER USULINI QO`LLASH	254
Туробова Ҳ.Р. КООПЕРАЦИЯ МУНОСАБАТЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ ХОРИЖ ТАЖРИБАЛАРИ	256
Istamkhuja Olimovich Davronov. DEVELOPMENT OF INNOVATIVE TYPES OF SERVICES IN THE HOTEL INDUSTRY	258
То‘хлиев М.М. QISHLOQ XUJALIGI SHAROITIDA TAKOMILLASHTIRILGAN MEVA QURITISH QURILMASINI SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	261
А.Д. Кудратов. ОБОБЩЕНИЕ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА КЛАСТЕРИЗАЦИИ АПК	264
С.С. Давлатов. ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ СОЗДАНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО КЛАСТЕРА КАК ПРЕДПОСЫЛКА РАЗВИТИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ.....	267